

Spørsmål om enkeltvedtak etter opplæringsloven kapittel 9a

Utdanningsdirektoratet har svart Fylkesmannen i Aust -Agder om når ulike tiltak etter opplæringsloven § 9a-3 er sanksjoner, og om når det må fattes enkeltvedtak.

TOLKNINGSUTTALELSE 31.01.2014

Gjelder

- Opplæringslova - § 9 A-3. Nulltoleranse og systematisk arbeid

Vi viser til deres e-post datert 28. oktober 2013, og vårt foreløpige svar datert 3. desember 2013. Dere ønsker blant annet en avklaring på hva som vil være et inngripende tiltak etter opplæringsloven kapittel 9a.

Sanksjoner og øvrige tiltak

I utgangspunktet er alle tiltak der hensikten er å straffe eleven et inngrep overfor denne eleven. Slike inngrep krever hjemmel i lov, og betegnes gjerne som sanksjoner. Alle sanksjoner man skal innføre og benytte seg av må som hovedregel være fastsatt i ordensreglementet.

Læreren skal organisere og lede undervisningen, og må kunne foreta visse tiltak der og da direkte begrunnet i hensynet til undervisningen. Slike tiltak krever ikke hjemmel i ordensreglementet. Eksempler kan være at to elever ikke lenger får sitte ved siden av hverandre, at elever må lese høyt eller får beskjed fra lærer om å legge mobiltelefon ned i sekken.

Skolen skal fremme et godt psykososialt miljø, der den enkelte skal kunne oppleve trygghet og sosial tilhørighet, jf. opplæringsloven § 9a-3. Opplæringsloven § 9a-3 tredje ledd hjemler innføring av tiltak som foreldre eller elev har bedt om at skolen skal behandle. Skolen vil imidlertid også ha en generell adgang til å gripe inn med tiltak av hensyn til elevens trygghet etter § 9a-3. Det innebærer at tiltak for å fremme et godt og trygt læringsmiljø kan hjemles i opplæringsloven § 9a-3. For å innføre et slikt tiltak bør det vurderes om tiltaket er saklig, nødvendig og rimelig for å sikre et godt psykososialt miljø. Tiltaket må også vurderes opp mot alvorligheten av brudd på bestemmelsene i kap. 9a.

Man bør vise til at f.eks. mobbing ikke er tillatt i ordensreglementet, men det er ikke praktisk å skulle ramse opp alle aktuelle tiltak for å forhindre mobbing i ordensreglementet. Der tiltak er å regne som en straff mot en enkeltperson, vil det imidlertid være en sanksjon som må reguleres i ordensreglementet. Det må vurderes konkret ut fra formålet med tiltaket om det vil være en sanksjon eller ikke.

Dersom en person som krenker andre skal følges tett i alle friminutt kan dette betraktes som et tiltak for et godt læringsmiljø hjemlet i § 9a-3, selv om det retter seg mot en enkelt elev. Formålet med tiltaket er da å forhindre mobbing eller andre krenkelser, ikke å straffe den enkelte elev. Man må likevel vurdere om tiltaket og inngrepet ovenfor den enkelte elev er så alvorlig at det i tillegg vil være en sanksjon mot eleven, som må være hjemlet i ordensreglementet.

Dersom man har mistanke om mobbing eller andre krenkelser, og holder øye med elevene på avstand, er det klart at det ikke dreier seg om noen sanksjon. En ansatt ved skolen har en plikt til å undersøke saken og varsle skoleledelsen ved kunnskap eller mistanke om krenkelser, jf. opplæringsloven § 9a-3. Hvis det er nødvendig og mulig i situasjonen, skal den ansatte selv gripe inn. Det er ikke et krav om faktisk kunnskap for å ha plikt til å undersøke nærmere eller gripe inn.

Å be eleven møte hos rektor i en enkeltsak for å forklare seg, vil ikke være en sanksjon i seg selv. Dette er en vanlig hendelse, som ikke har noe straffepreg. Dette gjelder også flere slike

enkeltmøter. Om møter hos rektor er en gjentakende og fast aktivitet, kan det tale i retning av at tiltaket retter seg mer direkte mot eleven enn mot det generelle miljøet. Straffepreget av et slikt tiltak vil også kunne øke med hyppigheten av møtene. Om slike møter bør betraktes som en sanksjon eller ikke, vil også avhenge av samtalens hensikt, samtalens innhold og om flere elever deltar i samtalen. Der samtalen f.eks. bærer preg av å være en rådgivningstime med fokus på sosial-pedagogiske forhold hos eleven, skal det mye til for at dette skal være en sanksjon. Der samtalen sikter seg inn på konkrete krenkelser og har et direkte preventivt preg, vil den fort kunne bære preg av å være en sanksjon.

Enkeltvedtak

Paragraf 9a-3 tredje ledd gjelder de tilfellene der foreldrene eller eleven mener det psykososiale miljø ikke er i samsvar med § 9a- 1. Eleven og foreldrene gis her en rett til å henstille om tiltak og pålegger skolen en plikt til å behandle henstillingen som et enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

Et enkeltvedtak er en avgjørelse som gjelder rettighetene og pliktene til en eller flere bestemte personer, jf. forvaltningsloven § 2 litra b. Det vil si at et enkeltvedtak kan omfatte mer enn en person. Etter opplæringsloven § 9a- 3 må det vurderes konkret i hvert tilfelle hva som er egnede tiltak og hvem tiltakene skal settes inn mot. I et tilfelle av mobbing vil det f.eks. ofte være viktig å sette inn tiltak både mot den som blir mobbet og mobberen. Et enkeltvedtak om å stanse mobbing av en elev, vil også kunne inneholde tiltak mot enkelte andre personer. Der disse tiltakene er inngripende vil man måtte fatte et eget enkeltvedtak rettet mot den eller de som mobber. Selv om man utformer et eget enkeltvedtak som gjelder mobberen, utelukker ikke dette at man kan vise til tiltakene i vedtaket til den som blir mobbet, på en måte som ikke røper personlige, taushetsbelagte forhold.

Der skolen av eget initiativ innfører tiltak eller sanksjoner, er det ikke automatisk et krav om enkeltvedtaksform. Det må da vurderes om tiltaket eller sanksjonen er så bestemmende for elevens rettigheter og plikter, jf. forvaltningsloven § 2, at det må fattes enkeltvedtak. Her er det sentralt å vurdere hvor inngripende tiltaket eller sanksjonen er.

Utdanningsdirektoratet viser til at det som hovedregel er krav om enkeltvedtak ved strenge sanksjoner som bortvisning. Vi kan ikke se at oppmøte hos rektor i en periode vil være sammenlignbart med dette. Oppmøte hos rektor hver dag i flere uker, kan stille seg annerledes. Om man her må treffe enkeltvedtak vil kreve en konkret vurdering, der det blant annet må vurderes hvilke rettigheter eleven mister, hva som er formålet med samtalen og

hvor belastende disse samtalerne er for eleven.

Uansett er det viktig at skolen på en eller annen måte redegjør skriftlig for de tiltakene de har tenkt å iverksette. Internt bør skolen føre en logg eller lignende over de tiltak som settes i gang som vedrører det psykososiale miljøet ved skolen. Dette kan være en del av internkontrollen etter § 9a-4. I tillegg bør foreldrene få beskjed, uansett alvorlighetsgrad av et tiltak eller en sanksjon.

Vår referanse: 2013/6313